

Zoo spreekt het „rots-rustige“ geloof.

Zoo spreekt de onwrikke zielsovertuiging.

Zoo kan alleen spreken een man, die leeft uit de beginselen van het Woord Gods, en mij dunkt, onze broeders en zusters zijn naar huis gegaan, ja met velerlei indrukken, en zeker ook met gemengde gevoelens, doch allen in deze geruststellende zekerheid, dat, al missen we Kuiper, aan het partij-roer een man staat, die alleen koers wil houden naar het getuigenis des Heeren, dat eeuwig zeker is.

Welk een kostelijk openingswoord!

Nuchter, sober, warm, ernstig.

Het spaarde ons de werkelijkheid niet.

Het wees op de wolven en donkerheid, die om God zijn.

Het toekende het wereldbeeld in sombere kleuren.

Het oefende ware critiek op de sociale verwarring.

Het vergoelijkte ook de fouten in eigen partij-leven niet, maar door al dat sombere heen klonken twee tonen, die bemoedigden en vertrouwen wekten. De eerste toon was de weerklank op het psalmwoord: „de Heere regeert“, en in die regeering van onzen trouwen God werd alleen rust en kracht gezocht, en de andere was het bijzonder-ernstig en dringend vermaan om toch de zuiverheid van het beginsel te bewaren. Daarom moet het gaan. Alleen een beginsel-politiek maakt ons optreden krachtig. Alleen een principiële strijd heiligt onze actie, en daarom geen succes-jacht, en geen synthese-slapheid, en geen beloften-handel, maar een heilige spanning om de christelijke grondslagen van ons volk te verdedigen, en op te komen voor de rechten van onzen God.

„Gij liefhebbers des Heeren, haat het kwade.“

Deze rede trof de harten.

De oude taal werd gesproken.

De oude banier werd opgeheven.

Het oude beginsel werd verdedigd, en al is Kuiper beengegaan, en al heeft God Ravinck weggenomen, de lofzang is in stilheid tot den Heere, omdat hij ons mannen schonk als Colijn en Idenburg, en „I“, dat neemt onze partij zich in Uw kracht voor, zal de gelofte betaald worden.“

In mijn vorig artikel sprak ik van donkere plekken.

Ik kom daarop nog wel terug, doch ik wil er nu reeds dit van zeggen, dat die schaduw niet te zoeken is in ontevredenheid over de leiding, of in gebrek aan vertrouwen in onzen partijvoorzitter. Aan dat vermeende genoemde gebrek heb ik nooit kunnen gelooven, en op de Deputaten-vergadering is ondubbelzinnig gebleken, dat de Djambi-hetze en de Djambi-laster op onze menschen geen vat gehad heeft. De heer Van Kol had even tegenwoordig moeten geweest zijn. Hij zou zich weggeschaamd hebben over zijn pamflet, want en het warme woord van den grijzen veteraan Mulder, en de motie der Zeeuwsche broeders, en de ontroerende hulde der vergadering, en het spontane gezang, en de uiting van liefde en trouw, die niet krachtiger kon zijn, riepen hem toe: wij sluiten ons des te vaster om onzen voorzitter aan.

Welk een oogenblik!

Hier sprak ziele-taal.

En wanneer er nog bij één een lichte zweem van onzekerheid mocht overgebleven zijn, is ook die laatste rest weggenomen door de verzekering van den heer Idenburg, en wie is tot oordeelen meer bevoegd dan hij, dat alle beschuldigingen aan het adres van den heer Colijn, leugen en laster zijn, en er voor de geringste aanklacht zelfs niet de zwakste grond aanwezig is. Heeft de heer Van Kol reeds geantwoord op den open brief van onzen voorzitter? Hij rekene, zoo hij nog in gebreke bleef, met hetgeen op de Deputaten-vergadering van 14 October, onomwonden is uitgesproken.

Er zou van deze bijeenkomst veel te vertellen zijn.

Ik zou lange beschouwingen kunnen houden over de woorden aan het adres van den oud-minister De Vries gericht, doch ik zal het niet doen, uit vrees dat ik conclusiën zou trekken, die wat al te gewaagd zijn. Wel wil ik zeggen, dat de gansche vergadering ten volle met den voorzitter instemde, toen deze zijn afkeuring uitsprak over de wijze, waarop met den heer De Vries is omgesprongen, en deze bewindsman zijn ontslag heeft gekregen, en hier en daar werd de opmerking gemaakt: waarom is zulke klare taal niet door onze Kamerclub in de Tweede Kamer gesproken?

Vooris zou nog kunnen uitgebreid worden over de statuten en raad van de Dr A. Kuiper-stichting, maar daarover handel ik liever later, wanneer dit grootsche plan in duidelijker lijnen voor ons staat, terwijl ik evenmin wil ingaan op de motie betreffende het noodwetje-de Visser, welke molle aan de goede zorgen van het Centraal-Comité werd toevertrouwd.

Van het meeste belang was de quaestie van het passief-vrouwenkiesrecht.

Door het Centraal-Comité was een Commissie benoemd om dit vraagstuk in studie te nemen, en deze Commissie, bestaande uit de heeren Idenburg, prof. Bouwman, Mr Briët, en Ds Jongebreur, was gekomen tot de volgende conclusie:

De commissie is van oordeel, dat God der vrouw in het algemeen een andere taak heeft aangewezen

dan haar door toepassing van het politieke passieve kiesrecht zou worden toegedacht;

dat derhalve de anti-revolutionaire partij zich heeft te onthouden van het candidaatstellen van vrouwen; dat op dezen regel alleen uitzondering toelaatbaar is, als onder de leiding des Heeren het voor de anti-revolutionaire partij duidelijk geworden is, dat dit door God is gewild;

dat dit thans niet het geval is;

dat wijziging van de tweede alinea van artikel 54 der Gemeentewet op pag. 25 hierboven bedoeld, moet worden bevorderd.

Door het Centraal-Comité was de volgende resolutie voorgesteld:

De anti-rev. partij, vereenigd in haar Deputaten-vergadering te 's-Gravenhage, den 14den October 1921;

kennis genomen hebbende van het rapport der commissie, ingesteld in de Deputaten-vergadering van 13 April 1920;

betragt der commissie haren dank voor den door haar verrichten arbeid;

en spreekt als haar gevoelen uit:

ten eerste, dat bij verkiezingen voor Staten en Raden door de bij het Centraal Comité aangesloten kiesverenigingen geen vrouwen candidaat behooren te worden gesteld, zoolang de Anti-revolutionaire partij niet in haar wettige vergadering van een tegenovergesteld gevoelen blijkt geeft;

ten tweede, dat wijziging van de tweede alinea van artikel 54 der Gemeentewet, zooals door de commissie uiteengezet, behoort te worden bevorderd.

Met deze resolutie konden niet alle kiesverenigingen zich vereenigen. Amsterdam IV wilde alleen uitgesproken zien, dat het onder de huidige omstandigheden niet gewenscht is vrouwen candidaat te stellen. Gorkum en Utrecht wilden de mogelijkheid voor uitzonderingen open houden, terwijl Sneek een principiële uitspraak wenschte, dat op grond van Art. II van Ons Program, geen vrouwen candidaat mogen worden gesteld.

Er waren dus drie stroomingen.

De eerste begeerde veroordeeling van het passief-vrouwenkiesrecht. De tweede wilde precies tegenovergesteld ook vrouwen, zij het dan bij exceptie, candidaat stellen, en de derde achtte dit den juiststen weg, dat van die candidaat-stelling men zich zou onthouden, zoolang de partij haar beginsel-program niet had veranderd. Waarom deze richting, wier resolutie is aangenomen, den steun der vergadering verdiende, hoop ik een volgend maal uiteen te zetten.

K. D.

Onze Christelijk-Sociale actie.

5000 leden.

Onze Protestantisch-Christelijke Bond van Spoor- en Tramwegpersoneel is dankbaar.

Tot deze organisatie is het vijfduizendste lid toegetreden, en verhoogd schrijft haar Orgaan:

„Toen op 1 Maart 1906, dus 15 jaren geleden, het eerste nummer van ons Vakhulst verscheen, onder redactie van Dr Bakhuizen v. d. Brink, Dr Beumer, het tegenwoordige lid der 2e Kamer, Prof. Dr Slotemaker de Bruïne, Mr Waal Malefijt, thans wethouder te Utrecht en den heer J. Huizinga, die inmiddels tot burgemeester benoemd werd, telde de Bond slechts 10 plaatselijke afdelingen met een kleine Gidsensche van nog geen 300 leden. Eenzijds bespot en gehoond door de leiders der socialistische spoorwegvereniging, die door haar revolutionair en arbeidersvijandig optreden in April 1903 de eigen vakactie met lamheid had geslagen, anderzijds de weinige medewerking, die onze voormannen ontvingen van de zijde der nog niet-vereende geestverwante collega's, was de strijd voor deze toen nog zoo jonge beweging in alle opzichten buitengewoon moeilijk. Tot het jaar 1914 ging de lijn van het ledental dan ook, hoewel regelmatig, toch zeer langzaam naar boven en hadden wij de duizend leden kunnen bereiken.

De jaren van bittere oorlogsellende, met al hun jammer en wee, waardoor als met één bliksemstraal de gansche wereld is veranderd geworden en die niet alleen de arbeiders in dat groote spoor- en tramwegbedrijf, doch ook Regering en Eerste de teekenen der tijden leerden verstaan, zijn voor den verdere uitbouw van onze organisatie van zoo buitengewone beteekenis geweest, dat op heden ruim de 5000 leden „vol“ zijn, verdeeld over 126 plaatselijke afdelingen.

In een tijd van machtig wereldgebeuren en de woelige dagen, die vanwege de gebeurtenissen rondom, ook ons land doorleeft, is zeer zeker een sterke organisatie van Christelijk Spoor- en Tramwegpersoneel, naast die der Roomsch-Katholieke Vereniging, een feit van niet geringe beteekenis, te meer wanneer gelet wordt op de zoo belangrijke positie, die deze bedrijven innemen in het economische leven van ons land en volk.“

Garne vestig ik de aandacht op dit feit. Het moet ons verblinden dat deze organisatie groeit.

Vooral onder het Spoor- en Tramwegpersoneel is de „roode“ invloed sterk.

Oudegeest's geest beheerscht nog de tienduizenden, en daartegenover hebben wij noodig een krachtig, kloek en trouw leger van mannen, die zich het Evangelie van Christus niet schamen, en tegenover elke poging tot misdadige woeling, hun onverbiddelek neen plaatsen.

Dat leger is er.

De leiding van dezen bond is in goede handen.

De geest onder onze broeders staat tot dankbaarheid.

Het was mij tenminste altoos een genoegen hun vergaderingen bij te wonen, en er is voor ons alle reden onzen God te danken, dat Hij zooveel zegen gaf.

En nu met moed verder.

In de kracht des Heeren, en als het oog op Hem is gericht, en van Hem alle hulp wordt verwacht, zal zeker het woord, waarmede het hoofdbestuur zijn verblijvende mededeeling besloot, niet ijdel zijn:

„De moderne Vakheweging in Nederland heeft in deze maand haar tienduizenden gemobiliseerd, om opnieuw een aanval te doen ook op onze beweging, maar God lof, de Christelijke arbeidersbeweging is paraat en zal niet rusten voordat de duizenden verkeerd en ongeorganiseerde eveneens onder hare banieren gebracht zijn.“

K. D.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Evangelisatie onder de Rijkere Jeugd.

Bij alle vragen, die zich op het terrein van de evangelisatie ter beantwoording aan ons opdringen, is zeker die naar de richtige bearbeiding der jeugd ééne van de belangrijkste. Wij treden hier op het ondankebaarste en het dankbaarste, het moeilijkste en het schoonste terrein van den evangelisatie-arbeid. Reeds de verzorging der jeugd op de School met den Bijbel en de Catechisatie, dus onder kinderen uit christelijke gezinnen, is ontzaggeijk zwaar. Hoe zal het dan niet zijn met de apachen van de straat of de betweters en wijsneuzen van de Middelbare School? Als vanzelf denkt men aan de verzuchting van Mozes: „Zie, de kinderen Israëls hebben naar mij niet gehoord, hoe zoude mij dan Farao hooren?“

Het is goed de moeilijkheden te zien, het is verkeerd er voor te wijken. Menschen, bij wie „het van zelf gaat“, moeten zoo spoedig mogelijk gemeriteerd worden. Aan alle werk in Gods koninkrijk moet „Knie- und Kopfarbeit“ voorafgaan. Nergens echter zijn die routine-evangelisten zoo schadelijk als bij dezen tak van arbeid. Een preek mag men desnoeds uit zijn mouw schudden — (of daarom de wijde toga's weer in trek komen?), maar in geen geval zijn taak op de jeugd-afdeeling luk-raak aanvatten. Immers alle middelen, die men in geval van nood te hulp kan roepen, waar men voor volwassenen staat, als oratorie, pathos, sentiment, mystiek, ironie enz., kunnen hier geen dienst doen. Jongens en meisjes haten alle aanstellerij, alle gekunsteldheid, het moet écht, het moet natuur zijn, wat ze aangediend wordt.

Waarin is eigenlijk het karakter gelegen van een goede voorbereiding? Zie, bij elke toespraak, vertelling, bijbellesing, zangavond, huisbezoek, waartoe gij u voorbereidt, moet gij u gesteld zien als voor een raadsel. Dat raadsel is het gemoed, zijn de gemoederen, van den mensch, van de menschen, die gij te bearbeiten hebt. Voorbereiding is nu niet het omhalen van alles en nog wat, liet u omstapelen met handboeken en leidraden, maar het is voor u zelf naar de oplossing van het raadsel zoeken. Slaagt men daarin, dan heeft ons werk die wonderbare kracht, dat wij niet over en langs de menschen heen praten, maar dat zij den indruk hebben: die man of vrouw begrijpt mij.

Ik wil het in dit artikelje speciaal hebben over arbeid onder oudere jongens, de zoogenaamde Rijkere Jeugd. Ik stel mij niet ten doel volledig te zijn. Integendeel denk ik mij bijzonder te beperken. Met de leiders van een jongenssamenkomst had ik een gesprek over de wijze, waarop men de knapen bezig kan houden. Dit was aanleiding, dat ik bij den heer Fred. J. Beekman, Adjunct-Directeur der Hervormde Stadszending te Amsterdam een onderhoud aanvraag. Wat deze mij omtrent zijn ervaringen mededeelde, scheen mij zoo interessant, dat ik het gaarne aan de lezers der „Reformatie“ ter beoordeeling voorleg.

De eerste vraag — o die kleine, satirieke vraagteekens die ons telkens dwarsboomend voor de voeten springen! — is, hoe krijgen wij de jongens. Hoe interesseeren wij de Tarzan de Wolfshond-lezende, Wild-Westdrama's bewonderende, turnende, straatslippende, sigarettenrookende jongens voor onze samenkomst? Onze eerste aanknooping vinden wij bij de jongens, die aan de Zondagsschool of Vertelavond ontgroeid zijn. Maar verder? Zie — vertelde de heer Beekman — ga met een vlag onder uw jas naar een bouwterrein of ander verzamelpunt. Door het zwaaïen met de vlag verzamelt gij de jongens om u heen en zegt: ik ga wandelen en daarbij dit of dat spel doen, wie gaat er mede. Zonder twijfel krijgt gij dan wat aanhangers, aan wien gij aan het eind van den middag voorstelt gezamenlijk een club te vormen. Zijn er nog niet genoeg deelnemers, dan werven de jongens zelf er wel meerdere aan. Echter vooral niet te veel liefhebbers. Een club mag niet grooter zijn dan 18 à 20 jongens. Beter is het nog te beginnen met 12. Als er dan een kern gevormd is, kan men het aantal iets uitbreiden. Meerdere clubs kunnen bij bijzondere gelegenheden te samenwerken.

Zonder toelichting gebruikte ik reeds eenige malen het woordje „club“. Het is met opzet gekozen. Het is geen catechisatie, vertelavond, school of

kinderkerk, maar het is hun club. Elke club heeft liefst een pakkenden naam, zoo heeten vier clubs uit de Amsterdamsche Vogelhuur: de Zwaluwen, Nachtigalen, Spreuwen en Leeuwerikken. De leiding berust natuurlijk bij de broeders der evangelisatie, zij zijn „de oudste jongens van de club”. Is er een groote lastpost onder de leden, die voor geen verbetering vatbaar blijkt, dan moet deze er uit. „Ik waag er geen tien aan één”, zei de heer Beekman.

Maar — vraag no. 2 — waartoe dient nu zulk een club? Doel is gelijk van zelf spreekt, de jongens van de straat af te houden en onder beademing van het evangelie te brengen. Daartoe houdt men ze met een godsdiensttoefening van hoogstens twintig minuten. Bij voorkur neemt men als onderwerp een Bijbelsch persoon als Jozef, David, Simson, Paulus en teekent die ten voeten uit. Men waakt tegen sleur, door de „Andacht” nu eens aan het begin, dan eens aan het einde der clubvergadering te houden. Verder worden bovendien onderwerpen met hen behandeld als geheel-onthouding, rein leven etc. Dit alles is nu verplichtend, elk clublid moet het bijwonen om recht te hebben tot het verdere programma van de club.

Want waarmede — dat is vraag no. 3 — kan men jongens warm maken voor een club, waar geboden en uit den Bijbel gesproken wordt? Men volgt daarbij den stelregel: Wij moeten ons zoo ver mogelijk tot hun standpunt overbuigen. Waar houden jongens van? Om voorlezen blijken zij weinig te geven. Gymnastiek heeft hun jeugdige liefde. Daartoe zijn twee dingen noodig. 1. Een gymnastieklokaal, in Amsterdam bij het gemeentebestuur aan te vragen. 2. Een deskundige leider, die gezocht moet worden onder de christelijke onderwijzers of leeraars. Behalve de gewone turnoefeningen, doet men ook aan korfbal, ja aan... voetbal. Het korfbal, dat in combinatie met een meisjesafdeling geschiedt, heeft echter den voetbal glansrijk verslagen. Hierin blijkt, hoe het niet steeds noodig is iets van bovenaf te verbieden, maar hoe zich met eengestemdheid de smaak laat corrigeren.

Twee avonden per week worden door turnen en korfbal, steeds door de „Andacht” voorafgegaan en besloten, ingenomen. Een derde is de zoogenaamde „vrije avond”. Dan liggen tijdschriften ter lezing, er vormen zich dan, schaak- en houtsnijclubjes. Voor houtsnijden moet men iemand hebben, die er eenigszins van op de hoogte is, in den regel kennen eenige jongens er ook wel iets van. Wie voor deze kunst geen aanleg of liefhebberij heeft, danit, schmaakt, spoeibakt of leest. „Elek wai wils”.

Nog achten de clubleiders niet genoeg gedaan. Daar is bijv. de Zaterdagmiddag. Eene prachtige gelegenheid voor jongens om straat te slippen, te „gokken”, een bioscoopje te maken enz. Maar tevens een prachtkans voor hunne „vrienden” om ze voor wat beters belangstelling in te boezemen. Bijvoorbeeld, men gaat met ze wandelen en dan, liefst onder leiding van een oud-militair, „verkennen” naar een vooraf zorgvuldig ingestudeerd veldtochtplan. Het militaire moet men dan paedagogisch aanwenden. Wie daar minder voor voelt — ik

schaar mij aan hunne zijde! — kan ze de natuur leeren verkennen, door ze op bloemen, planten en dieren opmerkzaam te maken. De gedachte waar het om gaat, is slechts deze, dat de excursie een doel moet hebben en dat er eenige spanning in gelegen moet zijn. Keert men 's avonds dankbaar terug, dan wordt een gezamenlijke dankstond gehouden. Ook heeft men excursies gemaakt naar het Rijksmuseum, een dok, een zeeboot, het vliegveld, bezichtigd, waartoe de betrokken autoriteiten of particulieren gaarne toestemming gaven en zelfs deskundige voorlichting boden. Zulk eene excursie wordt steeds voorafgegaan door er een week van te voren eene lezing — zoo mogelijk met lichtbeelden over te houden. Eindelijk gaat men in de vakantie met de jongens kampeeren, wat voor hen het gloriepunt is. Op deze wijze komt men met de jongens in nauwe aanraking, zij openen hunne harten voor hunne oudere vrienden. Uit de besten van hen moeten later weer de werkers in dezen arbeid voortkomen. De heer Beekman wenschte ook graag een Jeugdpredikant, maar dan zulk een, die „ook achter den bal kan loopen”.

Tot zoover mijn verslag van wat de heer Beekman mij zoo bereidwillig mededeelde. Mijne bedoeling is niet tot klakkeloos navolgen aan te sporen. Maar ieder zal bewonderen en waardeeren de tact, liefde, opoffering, overgave, het meeleven, dat hier de leiders aan hunne jongens ten koste leggen. Er is ongetwijfeld veel in, dat wij ons ten nutte kunnen maken. Wij moeten uit den sleur uit! Jongens kunnen wij niet tot mediteerende oude-mannetjes maken. Christenen zijn soms zulke vreemde-soortige paedagogen. En dit is te minder vergeeflijk, omdat zij zelve het voorwerp zijn van de wijze, geduldige, liefdevolle, nabuigende paedagogie van den Vader, Die in de hemelen is.

N. B.

Correspondentie.

De heer J. D. heeft een bezwaar tegen mijn artikel over „De Roomsche Actie” in ons blad van 1 Juli (No. 40). Door het verschijnen van „De Reformatie” in zomertien, was er voor mij niet eerder gelegenheid hem te beantwoorden. Nu komt mijne beantwoording wel wat als „mosterd na den maaltijd”. Ik had opgemerkt, dat ik niet den indruk had gekregen, dat in de bekende lezingen der Herv. predikanten te Amsterdam een gedachte aanval op Rome was gedaan. De heer D. zegt, dat dit ook niet de bedoeling is geweest, maar dat zij dienden ter voorlichting van leden der Herv. kerk.

Dit blijft zakelijk hetzelfde. De voorlichting droeg geen zoogenaamd academisch karakter, waarbij men de leer toelicht en het oordeel aan den hoorder laat, maar een duidelijk catechetisch karakter, waarbij men de hoorders tegen de leer tracht te wapenen. Natuurlijk is mijn bezwaar niet, dat dit geschiedde, maar dat het minder gelukkig geschiedde, namelijk negatief. Hiermede bedoel ik niet — dit als antwoord op eene tweede opmerking van den heer D. — dat er ook negatieve dingen gezegd werden. Dit spreekt van zelf. Maar de opzet was negatief. De hoofdpunten in onzen strijd met Rome zijn niet het Pausdom en de Mariaverering, maar

eens naast de Christassonnetten van Albert Verwey. Dan ziet ge overeenkomst.

Bij Verwey „is daar een schijn van stille glorie rond” Christus; bij Van Suylestein is er ook „de glans van zijn verrekte leden”. Bij Verwey het kristalliseeren van Golgotha's tranen en bloed; er is de stilheid der lippen, de zachte lach, het starend oog van nacht tot morgen; en v. S. eveneens ziet: gestolde wonden, een stil sterren, waarnaar gevraagd wordt in ongewisheid. Bij Verwey een visie van schoonheid van smarten en van een vlam van passie, maar dan een stille vlam; en bij v. S. niet anders: een dood lichaam, met glans overlicht, een verblindend wonder, ja, het licht zelf van God.

Is hier niet aanwezig, wat we boven hebben besproken: het uitlichten, uit het druk beweeg van gruwelijk drama, van één momentopname, één pose, één stand, één tableau in liefelijk licht gezet, schemerstil? Ik denk hier aan Richard Dehmelt:

Da brechen perlend seine Wunden auf,
die bleiche Stirn, die Lippe zuckt,
— ihm schiessen Tränen durch den blutigen [Bart —;

en ik zie, hoe deze dichter in zijn visioen nog meer leven ziet in den stillen Smarteman, dan Van Suylestein.

En nu denk ik er geen oogenblik aan, Verwey en Geraert van Suylestein naast elkaar te plaatsen. Van Suylestein is een der onzen; voor hem is dat kruis wel degelijk realiteit, het is hem sprake van zonde en genade, en van verzoening. Zelfs wil ik me herinneren, dat de dichter zich hier aansluit bij het werk van een ander: Albert Servaes' Pieta. Maar dan vindt hij dat werk toch mooi; hij sluit zich erbij aan, en maakt niet om de kritiek van Rome, die de Pieta op den index plaatste, als kwetsend voor de geloovigen en als strijdend met het doel der christelijke kunst. En dan zeggen wij: dat licht en die glans, die schoone speling van stille glorie — ach, ze hooren toch eigenlijk net

de rechtvaardigmaking door het geloof en de bekekenis van de H. Schrift. Alleen bij belichting van deze strijdpunten, krijgt men een inzicht in den samenhang der Roomsche Leer.

N. B.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Nog eens de „eenheidsbeweging”.

In mijn artikel: eenheidsbeweging deelde ik mee, dat er in de Engelsche kerkelijke wereld een ernstig streven en een groote beweging is in de richting van vereeniging. Dezer dagen lazen wij ook van een dergelijk streven naar eenheid in het Zwitsersche kanton Neuchatel tusschen de vrije kerk en de volkskerk of nationale kerk. De vrije kerk van Neuchatel is niet vrucht van den geest en den arbeid van Vinet, zooals in een onzer kerkelijke bladen werd opgemerkt, maar haar geboorte staat meer in verband met de politieke gebeurtenissen, wat ook eenigermate het geval was met de wording der Vrije Waadlandsche kerk (Lausanne) in 1844. Aan de stichting van de vrije kerk van Neuchatel met haar voor korte jaren zeer goed befaamde Theologische Faculteit, is verbonden de naam van den uitnemenden exegeet Frederik Godet. Ik maak hierop niet attent om met mijn persbroeders te strijden, maar aangezien de geboortegeschiedenis dier kerk van invloed kan zijn op het streven van thans naar vereeniging. Het verwondert mij, dat ik nog niet gelezen heb van een dergelijke beweging in Waadland. Of is het mij misschien ongaan?

In Amerika wil de vereeniging tusschen een viertal kerken met presbyterialen kerkvorm niet vlotten. In Canada schijnt eenzelfde beweging gunstiger bodem te vinden. Op de jongste Synode der Gereformeerde Kerk (Reformed Church) in Amerika, kwam de vereeniging van kerkengroepen ook ter tafel, gelijk dat het geval was op zoovele der hoogste kerkelijke vergaderingen die, tot ons groot ongerief, meest alle gehouden werden in het laatste van de maand Mei of in het begin van Juni. Tot ons ongerief en tot onzen spijt! Wel opende de Synode van Leeuwarden een buitengewoon royaal crediet voor de D.D. ter correspondentie, opdat dan eindelijk ook weer eens van onze zijde afgevaardigden konden verschijnen in het midden der vergaderingen dier kerken met welke wij correspondentie onderhouden, maar het zal, naar ik vrees, niet zoo heel gemakkelijk gaan om personen te vinden, die juist dan onze kerken zullen kunnen vertegenwoordigen als genoemde kerken vergaderen. Einde Mei of begin Juni zijn de colleges hier door den regel nog niet gesloten; houden wij onze particuliere Synodes en is voor slechts enkelen de vakantie-tijd ingegaan. Zoo kon dan niemand in antwoord op de uitnodiging van prof. Morton naar Schotland gaan; er werd met moeite een officieuze vertegenwoordiger gevonden voor Pittsburg, omdat wij nu hier al weer aan het werk zijn. Bovendien is het getal dat voor afvaardiging tijd, gelegenheid enz. kan vinden, niet zeer groot. Onze professoren van Kampen konden niet eens naar Weenen en

zoo min bij den gekruiste, die grafwaarts gedragen wordt, als heel dat „stilteven van potten en pannen”, als de kijfengereede hond en poes en het aardig mopsje, dat mooi „opzit” op Cosimo Rosselli's schilderij van het laatste avondmaal. Hier is de „gemeenzame novellentoont”, maar ginds de toon der kunstvolle verheffing. Wat bij den één het alledaagsche doet, dat doet bij den ander het onwerkelijk verhevene.

Daar is overeenkomst tusschen den niet-christen Verwey en den christen, Van Suylestein.

En — we zeggen dat, juist omdat we hem dankbaar zijn voor zijn vele gaven — hier is in beginsel de scheiding tusschen dogma en poëzie voltrokken. Want indien zwaar had doorgedruind tot in het diepste zielsbeweeg het woord van Paulus: „een vloek geworden voor ons”, ik geloof dat de dichter anders zou gezien hebben.

Kan er nu straks geen nieuwe Erens komen, geen andere Kloos, die met nog meer recht dan bij Rumsbroec en Thomas à Kempis, ook voor dezen ziener de aandacht vraagt van wie zijn mystiek bewondert en toch zijn dogma verfoeit? Of zal tenslotte hier van een niet-christen verzet uitgaan tegen deze vervloeiing van donkere bloedigheid en lichtschittering? Zal een ander dan een der onzen ons de oogen moeten openen voor de onwerkelijkheid in deze aesthetische verdrooving van het kruis? De mogelijkheid is niet uitgesloten, sieder Carel Scharten een soortgelijke aesthetiek, ik bedoel die van Hilarion Thans, den roomsch-katholischen priester, heeft genoemd: de kwellende schoonheid, waarmee zich troosten berooide harten²⁾. Dat was ook naar aanleiding van zoo'n Christus-veraesthetisering, als de dichter de mater dolorosa, moeder Maria, teekent met het doote lichaam des Heeren:

²⁾ Prof. Aug. Vermeylen, Botticelli en zijn tijd. De Stem, 1 Juni 1921, blz. 515.

³⁾ Caryl Scharten, De Roeping der Kunst. Nieuwe en Oude Vroomheid, Nederl. Bibl. 1917, bl. 357.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Aesthetische Christusbeschouwing.

IX.

Verwantschap in onze eigen literatuur.

Niet alleen de christen, die literatuur geniet, ook hij, die ze geeft, vervalt licht tot poëzie, waarin min of meer verre verwantschap met aesthetische Christusbeschouwing niet kan geloofchend worden.

Ik kies enkele voorbeelden.

In „Opgang”¹⁾ vinden we een vers van Geraert van Suylestein: Bij Albert Servaes' Pieta:

Zij vinden vrede aan uw gemarteld lichaam,
Hen troost de glans van uw verrekte leden,
De donkerheid van uw gestolde wonden
Wordt hen tot zaligheid.

Zijt Gij gestorven?

Uw heilig lichaam tegen hun gestalten
Is 't licht van God tegen het smartlik duister
Van zonde en smaad en armoede en ellende.

Gij zijt gestorven — o, maar op uw lichaam
Licht al de glans van uw verrijzenis!
En de door U gekenden in het leven
Dragen uw dode lichaam in hun hart —
In uw dood lichaam dragen wij ons leven!

— Wij vinden vrede aan uw gemarteld lichaam,
Ons troost de glans van uw verrekte leden,
De donkerheid van uw gestolde wonden
Is ons tot zaligheid!

Let eens met aandacht op dit vers; deze auteur is trouwens altijd aandacht waard. En leg daar

¹⁾ Een opkomend en vooruitgaand tijdschrift op Chr. grondslag ter beoefening van de Ned. Letteren en Kunst; uitgever: L. C. v. Schaik, Scheveningen. Zie het nummer van Mei 1921.